RELEVANT ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE INTERNATIONAL MONETARY FUND

Anișoara Băbălău
Assoc. Prof., PhD., University of Craiova

Abstract: The operating rules of the international monetary system adopted at the Bretton Woods Conference were some of the most stable ones in the world, and the set goals were achieved over time. One of the most important operational rules of the IMF was to establish the ratios for the countries of the world. The IMF's operation was faced with a difficult problem with the lack of dollars because of the fact that a large part of the European countries and Jardonias are in the process of meeting the needs of all the citizens who are involved in the process of supplying them with more information United States. In the years 1948 and 1952, the United States sent to Europe, in the years 1948 and 1952, 13billions dollar. According to this Plan, countries have to be banned in the process of redevelopment of barriers and intranasalisations; but also, and the risk of becoming more vulnerable to wind turbidity. The Marshall Plan benefited only the countries of Western Europe, not the socialist countries in the USSR's sphere of influence. The US's promotion of the Marshall Plan has diminished the role of the IMF, as the Marshall Plan has in some ways proved to be an alternative to IMF programs, and it could no longer ask countries that no longer borrow from it to apply the programs reforms to remove monetary imbalances in member countries.

Keywords: Statute of the International Monetary Fund; international financial institution; amendment; fixed parities; the US dollar; special shoothing rights.

Crahul economico-financiar din anii 1929-1933 a fost rezultatul unei puternice dezordini economico-financiare internaționale, care a provocat mari costuri și tensiuni sociale ce au stat la baza declanșării celui de-al doilea Război Mondial. În această perioadă, valoarea comerțului mondial a scăzut cu 60%, determinând scăderea producției și creșterea șomajului în mai toate țările lumii. Recesiunea economică a fost determinată de frecventele devalorizări ale monedelor naționale ale țărilor cu o pondere mai mare în comerțul internațional și de măsurile de protecție a propriilor industrii naționale adoptate în acest sens.

În următoarele perioade de timp, în cadrul mai multor conferințe internaționale, s-a încercat adoptarea de măsuri menite să ducă la o relansare economică și la reinstaurarea ordinii economice și monetare, dar au eșuat datorită lipsei de cooperare dintre țări în aplicarea deciziilor stabilite.

Începând din anul 1941, au fost create simultan două planuri pentru crearea unui nou sistem monetar internațional- **planul englez**, conceput de John Maynard Keynes (reputat economist englez) și **planul american**, aparținând lui Hary Dexter White (înalt funcționar al Trezoreriei Statelor Unite ale Americii). Obiectivele celor două planuri erau stabilitatea ratelor de schimb valutar, relansarea comerțului liber și reducerea șomajului. Pentru atingerea acestor obiective, erau prevăzute atât abordări identice, dar și multe măsuri divergente. Abordările identice se refereau la stabilitatea cursului de schimb valutar, convertirea liberă a monedelor,

dezvoltarea comerțului mondial, acordarea de asistență financiară țărilor cu probleme de deficit în balanța de plăți externe.

Pentru **rezolvarea divergențelor** au avut loc mai multe întâlniri în cursul anului 1943, unde s-a ajuns în cea mai mare parte la un compromis, prin mai multe renunțări ale englezilor, datorită poziției dominante a Statelor Unite ale Americii, ca națiune învingătoare în cel de-al doilea Război Mondial.

În anul următor (iulie 1944), în micul oraș Bretton Woods (din statul New Hampshire), s-au întrunit delegațiile din 45 de țări (inclusiv Uniunea Sovietică). La finalul Conferinței au semnat un **acord final**, rezultat al negocierilor din anii anteriori. Din conținutul acordului, au rămas consacrate în istorie două prevederi: una se referă la **statutul Fodului Monetar Internațional**, iar cealaltă la **statutul Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare**. Cea din urmă instituție a fost propusă pentru înființare de de Harry White în vederea susținerii din punct de vedere economic a țărilor aflate în curs de dezvoltare și pentru finanțarea reconstrucției țărilor afectate grav de conflictele militare.

Prin statutul FMI s-au stabilit obiectivele și regulile de funcționare, care se referă la[1]:

- înființarea Fondului Monetar Internațional ca instituție permanentă care avea ca scop dezvoltarea comerțului mondial, reducerea șomajului în țările membre, urmată de funcționarea armonioasă a sistemului monetar internațional;
- stabilirea unei **parități oficiale a monedei naționale a fiecărei țări membre față de aur** (implicit și comparativ cu dolarul), paritate care nu trebuia să depășească o fluctuație de 1%;
- țările membre erau obligate să asigure **convertibilitatea monedelor proprii pentru operațiunilecurente,** care vizau tranzacțiile de import-export cu bunuri și servicii. De la această regulă au fost prevăzute excepții care vizau țările membre cu deficite în balanța de plăți. Acestora li s-a permis amânarea trecerii la convertibilitatea propriilor monede până în 1961 (această prevedere a permis statelor europene menținerea de restricții comerciale și valutare);
- țările membre puteau să apeleze la **împrumuturi de la FMI** în vederea susținerii unor programe de reformă în vederea echilibrării balanței de plăți;
- în raport cu țările care aveau dificultăți financiare, FMI-ul avea ca obiective impunerea acestora de măsuri care vizau liberalizarea schimburilor comerciale, a regimului valutar și a deficitelor interne.

Regulile de funcționare ale sistemului monetar internațional adoptat la Conferința de la Bretton Woods au fost unele dintre cele mai stabile care au funcționat în lume, iar obiectivele stabilite s-au realizat în timp.

Una din **primele reguli de funcționare ale FMI-ului** a vizat stabilirea parităților pentru monedele țărilor membre: În decembrie 1946 parităților au fost fixate pentru 32 din cei 39 membri de la acea dată, iar pentru celelalte la puțină vreme după această dată, cu excepția Italiei, care; la momentul aderării sale în 1947, în plină reconstrucție; a obținut permisiunea de a menține parități fluctuante: De la sfârșitul lui 1949, autoritățile monetare italiene au menținut lira stabilă (625 lire la 1 dolar), valoare utilizată pentru fixarea parității oficiale până în martie 1960(se impune să precizăm că această paritatea rămas neschimbată până în decembrie 1971)[2].

Funcționarea FMI s-a confruntat pentru început cu o problemă dificilă legată de **lipsa dedolari,**datorită faptului că o mare parte a țărilor europene și Japonia înregistrau deficite ale

[1]Vezi Florin Georgescu, *Prefață la ediția în limba română a lucrării lui Patrick Lenain*, ***FMI-ul***, Editura C.N.I. Coresi SA, București, 2000, p. 9.

[2]Ioan Lazăr, *Instituțiile financiare internaționale*, Revista Română de Drept al Afacerilor, nr. 3/2014, p. 72.

ieşirilor curente ale propriilor balanţe de plăţi, din cauza cererii mari de importuri, furnizate mai cu seamă de Statele Unite. Deficitele au fost agravate de faptul că diferite ţări europeneau adoptat parităţi supra-evaluate; prin care creşteau dificultăţile exporturilor lor pe pieţele lumii, determinate de lipsuri de ordin structural ale capacităţii de producţie:

La rezolvarea problemei lipsei de dolari a contribuit în mod determinant **Planul Marshall**, prin care Statele Unite au trimis către Europa, între 1948 şi 1952, circa 13 miliarde de dolari. Conform acestui Plan, ţările beneficiare trebuiau să coopereze în vederea reducerii barierelor comerciale şi de plăţi internaţionale; de asemenea, a contribuit şi la procesul derulat către deplina convertibilitate a valutelor europene. De planul Marshall au beneficiat doar ţările din Europa de Vest, nu şi ţările socialiste aflate în sfera de influenţă a URSS-ului.

Promovarea de către Statele Unite a planului Marshall a dus, însă, la diminuarea rolului FMI-ului, întrucât Planul Marshall s-a dovedit în unele privinţe o alternativă la programele FMI, iar acesta nu mai putea să ceară ţărilor care nu mai apelau la împrumuturi la acesta să aplice programele de reformă specifice înlăturării dezechilibrelor monetare din ţările membre.

În Europa, în paralel cu planul Marshall s-a înfiinţat Uniunea Europeană de Plăţi care funcţiona ca o cameră de compensaţie între ţările europene[3]. În această situaţie FMI a decis în 1948 ca ţările participante la UEP să nu mai aibă acces la resursele fondului.

În îndeplinirea obiectivelor din statutul iniţial referitoare la acordarea de împrumuturi, se cuvine să menţionăm că, la început, activitatea de creditare viza susţinerea ţărilor în realizarea deplinei convertibilităţi a monedelor naţionale şi pentru înlăturarea dezechilibrelor temporare în balanţele de plăţi. Pentru îndeplinirea acestor obiective, FMI a întâmpinat şi dificultăţi în aprecierea ca justificate sau nu a cererilor de împrumut. De obicei, ţările membre cereau împrumuturi pentru a face faţă importurilor, în vederea reconstrucţiei după pierderile cauzate de război şi care generau dezechilibre în balanţa de plăţi pe termen mediu şi lung; iar aşa cum am arătat mai sus, FMI acorda împrumuturi pentru acoperirea dezechilibrelor temporare din balanţa de plăţi. În aceste condiţii, creditele FMI se cifrau la puţin peste 1 miliard de dolari, din care peste jumătate au fost acordate între 1947-1948, adică înainte de Planul Marshall.

Între anii 1950-1955 FMI a acordat un volum redus de credite, în medie, 100 miloane de dolari anual, ceea ce era foarte puţin comparativ cu resursele Fondului şi nevoile statelor membre. Obiectivul liberei convertibilităţi şi al stabilităţii monetare prevăzut la creearea sistemului monetar internaţional de la Bretton Woods a fost atins abia la sfârşitul deceniului al VI-lea după o creştere constantă a economiei din ţările Europei şi pe fond de stabilitate a preţurilor.

În aceste condiţii, a fost adus un **prim amendament de modificarea a statului FMI**, la 28 iulie 1969, prin care **au fost introduse drepturile speciale de tragere (DST),** ca instrument de gestiune al lichidităţii sistemului monetar internaţional. Astfel potrivit noului articol 18 paragraful 1(a) al Statului, „*Fondul, în toate deciziile sale referitoare la alocările şi anulările de DST, se va strădui să răspundă nevoilor globale pe termen lung, atunci când şi în măsura în care este nevoie să suplimenteze instrumentele de rezervă existente pentru a facilita realizarea ţelurilor într-o manieră proprie şi evitarea stagnării economice şi a deflaţiei, precum şi a excesului de cerere şi inflaţie în lume*”[4].

[3]Vezi Florin Georgescu, *Prefaţă la ediţia în limba română a lucrării lui Patrick Lenain*, ***FMI-ul***, Editura C.N.I. Coresi SA, Bucureşti, 2000, p.10.
[4]Patrick Lenain, *FMI-ul*, Editura C.N.I. „Coresi” S.A, Bucureşti, 2000, p. 56.

Drepturile speciale de tragere sunt unități de cont care joacă rolul de instrumente internaționale de plată și de rezervă. Garanția DST constă în acceptarea lor valorică și nu în valoarea lor intrinsecă[5]. Drepturile speciale de tragere sunt nerambursabile, iar alocarea lor se face proporțional cu cotele părți ale statelor-membre ale Fondului Monetar Mondial. La început, DST erau definite printr-o cantitate de aur, iar mai târziu ca o medie ponderată, calculată zilnic, a cursurilor de schimb valutar ale unui ***coș valutar***, alcătuit din cele mai puternice cinci monede convertibile. Ponderea valutelor în coș este revizuită la fiecare cinci ani. Orice operațiune cu DST apare într-un cont al Fondului Monetar Internațional. Țara-membră care primește DST, în schimbul propriei monede (sau al altor monede convertibile) este creditată, iar dacă trage DST i se mărește debitul[6].

Devalorizarea lirei sterline în 1967 și a francului francez în noiembrie 1969 a fost urmată de o presiune tot mai mare pe dolar în direcția devalorizării sale. În anul 1970, rezervele oficiale de dolari se ridicau la suma de 40 de miliarde; în timp ce rezervele de aur ale SUA se reduseseră la doar 11 miliarde dolari. În primele luni ale anului 1971, s-a realizat *o așa-zisă fugă* dinspre dolar către valutele mai stabile ale sistemului, mai ales marca germană și yen-ul japonez. În august 1971, SUA a suspendat convertibilitatea dolarului în aur, o decizie luată fără o prealabilă consultare cu FMI. Aceasta era o lovitură decisivă dată sistemului de parități fixe; și care însemna *începutul sfârșitului***.** Așadar**,** diminuarea stocului oficial de aur depozitat la Fort Knox, politica fiscală și monetară expansionistă promovată de autoritățile americane, atacurile speculative asupra dolarului, precum și capacitatea limitată de intervenție în sprijinul dolarului a băncilor centrale europene, au determinat SUA **să suspende convertibilitatea dolarului în aur la 15 august 1971**, ceea ce însemna în mare parte încheierea funcționării sistemului monetar de la Bretton Woods.

După adoptarea măsurii de suspendare a convertibilității în aur a dolarului, principalele puteri s-au reunit la Washington, pentru a găsi soluții pentru evitarea colapsului sistemului monetar internațional. Astfel**, au fost încheiateAcordurile Smithsoniene** (de la numele lui Smith) prin care s-au redefinit parităților; limitându-se deprecierea dolarului la 8%, fără să fie eliminate imperfecțiunile fundamentale ale sistemului.Totuși, în anul 1972, Marea Britanie a adoptat măsuri care permiteau fluctuația propriei valute; iar în urma unor puternice atacuri speculative**,**în ianuarie 1973, autoritățile italiene au introdus și ele un regim de schimb multiplu: un curs valutar fix pentru operațiunile comerciale, iar pentru mișcările de capital se folosea un curs valutar de pe piață (lira financiară). În pofida acestor măsuri adoptate, dolarul SUA a fost depreciat pentru *a doua oară* în februarie1973 (cu 19% față de DST), iar autoritățile japoneze și cele italienes-au hotărât să adopte definitiv cursuri valutare fluctuante pentru valutele lor, yen-ul japonez și lira italiană[7].

Tot în anul 1973, 5 țări vest-europene (Belgia, Franța, Germania, Luxemburg și Țările de Jos), urmate de Danemarca, au decis să lase să fluctueze liber propriile valute în conformitate cu dolarul, străduindu-se în același timp să limiteze oscilațiile în intervalul ±2,25%[8].

Din analiza principalelor aspecte subliniate până acum, se poate aprecia ca motivele căderii sistemului de la Bretton Woods au fost: ***rigiditatea mecanismului de ajustare a***

[5]Sterian Dumitrescu, Ana Bal, *Economie mondială*, Editura Economică, Bucureşti, 1999, p.333.
[6] Ibidem.
[7] Ioan Lazăr, *op.cit*., p. 74.
[8]M. Braboveanu, *Rolul Organizaţiei Naţiunilor Unite în asigurarea securităţii globale*, Editura Universității Naționale de Apărare Carol I, București, 2011, p. 285.

parităților, scăderea rezervelor de aur și dezechilibrele continue în balanțele de plăți ale majorității țărilor membre ale FMI, dar mai ales ale SUA[9].

În acest context **se impunea revizuirea statutului FMI** prin numeroase negocieri. **Noul statut a** fost ratificat în 1976 la Kingstone (Jamaica) și a devenit efectiv în 1978, când a fost aprobat de țările-membre. Acordul din Jamaica a fost rezultatul negocierilor dintre Franța și Statele Unite ale Americii. Prin conținutul acestuia, s-a pus capăt sistemului de schimburi fixe instituit prin Conferința de la Bretton Wooods, iar țările-membre trebuiau *să promoveze un sistem stabil de schimburi.* ***Al patrulea paragraf al art.4 din Statutul FMI modificat*** *menționează că instituția financiară internațională poate determina, cu o majoritate de 85%, condițiile internaționale care sunt favorabile pentru a permite restabilirea unui sistem de schimburi fixe*[10]*. SUA s-a stabilit că aveau drept de veto asupra unei astfel de decizii.*

De asemenea, prin modificările aduse statutului, FMI-ul *trebuia să exercite o supraveghere fermă asupra politicilor de schimb ale țărilor-membre.* Această prevedere dădea dreptul FMI-ului să examineze politicile țărilor-membre ce au legătură directă sau indirectă cu politicile lor de schimb, cu politicile monetare și de finanțe publice, deschiderea și reglementarea piețelor financiare, cu politicile comerciale etc.

După abrogarea prevederilor acordului de la Bretton Woods, s-a considerat că Fondul Monetar Internațional nu mai putea să influențeze politica țărilor industrializate, deoarece monedele acestora puteau să fluctueze liber. Țările industrializate se puteau împrumuta direct de pe piețele europene și, în aparență, nu mai aveau nevoie de creditele acordate de FMI. În 1974, Robert Aliver, un economist american, nota „după câțiva ani, singurul vestigiu al sistemului administrat de FMI este FMI-ul însuși, adică un fond comun de de rezerve de schimb, de talie modestă și cu utilitate îndoielnică dată fiind creșterea rapidă a rezervelor internaționale și cei 1800 de funcționari, renumerați cu generozitate, care sunt însărcinați să supravegheze reguli ale unui joc care nu mai există''[11]. Deci, se punea sub semnul îndoielii utilitatea menținerii unei astfel de instituții.

Aceste îndoieli au fost spulberate în momentul **declanșării crizei petrolului**,care s-a manifestat prin creșterea de 4 ori a prețului petrolului, determinând intrarea economiei mondiale într-o puternică recesiune, urmată de inflație și multe alte fenomene negative. Astfel, FMI a trebuit să-și redefinească misiunea sa și să-și întărească activitatea de asistență, mai ales în rândul țărilor aflate în curs de dezvoltare careș începând cu anul 1980, încep să se confrunte cu **criza datoriilor**.

Pentru gestionarea acestei crize a datoriilor, FMI a primit multe critici, care de multe ori s-au dovedit a fi și justificate.

Evoluția ulterioară a evenimentelor a determinat adoptarea celui de-al treilea amendament al statutului FMI în anul 1992. Potrivit acestui amendament, au fost introduse sancțiuni împotriva țărilor care achitau datoriile cu întârziere și refuzau să coopereze pentru a găsii soluții în rezolvarea acestei probleme. Tot acest amendament permitea suspendarea dreptului de veto țărilor care nu-și îndeplineau obligațiile asumate față de Fondul Monetar Internațional.

În concluzie, **Fondul Monetar Internațional** a fost creat ca o instituție internațională permanentă, în urma unui acord final semnat la Bretton Woods în anul 1944, care avea ca scop

[9] Idem, p. 287.
[10]Patrick Lenain, *op.cit*, p. 57.
[11] Patrick Lenon, *op.cit*, p.59.

dezvoltarea comerțului mondial, reducerea șomajului în țările membre și funcționarea armonioasă a sistemului monetar internațional. Din conținutul acordului, au rămas consacrate în istorie două prevederi: una se referă la **statutul Fodului Monetar Internațional**, iar cealaltă la **statutul Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare**. Regulile de funcționare ale sistemului monetar internațional adoptat la Conferința de la Bretton Woods au fost unele dintre cele mai stabile care au funcționat în lume, dar care și-au dovedit valabilitatea până în august 1971, când a fost suspendată convertibilitatea dolarului în aur. Principalele cauze ale prăbușirii sistemului de la Bretton Woods au fost: rigiditatea mecanismului de ajustare a parităților, scăderea rezervelor de aur și dezechilibrele continue în balanțele de plăți ale majorității țărilor membre ale FMI, dar mai ales ale SUA. În aceste condiții, s-a impus modificarea statutului FMI. Deci, funcționarea FMI ca instituție financiară internațională s-a bucurat de mult succes, dar s-a confruntat și cu probleme complexe, pe care a trebuit să le rezolve și multe critici, venite din rândul unor specialiști, cărora timpul și viața le-a dat mai mult sau mai puțin dreptate.

BIBLIOGRAPHY

1. Patrick Lenain, *FMI-ul*, Editura C.N.I. „Coresi" S.A, București, 2000.
2. Sterian Dumitrescu, Ana Bal, *Economie mondială*, Editura Economică, București, 1999.
3.M. Braboveanu, *Rolul Organizaţiei Naţiunilor Unite în asigurarea securităţii globale*, Editura Universității Naționale de Apărare Carol I, București, 2011.
4.Ioan Lazăr, *Instituțiile financiare internaționale*, Revista Română de Drept al Afacerilor, nr. 3/2014.
5.Simona Gaftaniuc, *Finanțe internaționale*, Editura Economică, București, 2000.
6.Sorin Gabriel Anton, *Instituții financiar-bancare internaționale*, Editura C.H.Beck, 2013.